

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน
ของแม่ในเขตกรุงเทพมหานคร

กฤษฎพร เตชะเสาวภาคย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
สาขาวิชาเอกการพยาบาลสาธารณสุข
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนของแม่ในเขตกรุงเทพมหานคร

INFLUENCING FACTORS TO 6 MONTHS EXCLUSIVE BREASTFEEDING AMONG MOTHERS IN BANGKOK METROPOLITAN

คณะพร เตชะเสาวภาคย์ 5136388 PPH/M

วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกการพยาบาลสาธารณสุข

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: วิณา เทียงธรรม, ส.ค. (การพยาบาลสาธารณสุข), สุนีย์ ละกำปิ่น, กศ.ค. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร), สุนทรา ศิริ, Ph.D. (TROPICAL MEDICINE)

บทคัดย่อ

นมแม่คืออาหารของทารกจากธรรมชาติที่มีค่ามากที่สุดช่วยให้ทารกเจริญเติบโตสมวัย ไม่ป่วยบ่อย ปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลดลงและต่ำที่สุดในเอเชีย การวิจัยเชิงสำรวจแบบย้อนหลังจากผลไปหาเหตุนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนของแม่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้กรอบแนวคิด PRECEED-PROCEDE Model กลุ่มตัวอย่างจำนวน 331 คน คือแม่ที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวได้ครบ 6 เดือน (EBF) 98 คนและแม่ที่เลี้ยงได้ไม่ครบ 6 เดือน (non EBF) 233 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบระดับชั้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตัวเอง และวิเคราะห์ความสามารถในการทำนายโดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติก

การศึกษานี้พบว่าอายุเฉลี่ยของแม่ในกลุ่ม EBF 29 ปี และกลุ่ม non EBF 27 ปี ร้อยละ 58.2 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 54.1 ของกลุ่ม non EBF เป็นแม่บ้าน ร้อยละ 45.9 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 48.1 ของกลุ่ม non EBF มีการศึกษาระดับมัธยม ร้อยละ 51 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 48.5 ของกลุ่ม non EBF ไม่มีรายได้ ร้อยละ 62 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 58.3 ของกลุ่ม non EBF ไม่มีญาติให้ความช่วยเหลือในระยะหลังคลอด สำหรับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนพบว่าร้อยละ 82.7 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 78.6 ของกลุ่ม non EBF มีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 78.6 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 50.2 ของกลุ่ม non EBF มีทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในเชิงบวก และยังพบว่าทั้งหมดของกลุ่ม EBF และร้อยละ 89.7 ของกลุ่ม non EBF มีอุปสรรคต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับน้อย ร้อยละ 61.2 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 64.4 ของกลุ่ม non EBF มีการเข้าถึงบริการสาธารณสุขในระดับปานกลาง สำหรับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมพบว่าร้อยละ 51 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 38.2 ของกลุ่ม non EBF ได้รับจากครอบครัวในระดับมาก ร้อยละ 54.1 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 43.3 ของกลุ่ม non EBF ได้รับจากพยาบาล แพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับมาก ร้อยละ 51 ของกลุ่ม EBF และร้อยละ 41.2 ของกลุ่ม non EBF ได้รับจากเพื่อนบ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติกพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) คือการมีทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในเชิงบวก (OR adj = 2.081; 95% CI: 1.168-25.737) มีอุปสรรคน้อยต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (OR adj = 4.371; 95% CI: 2.192-8.716) ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากพยาบาล แพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับมากและปานกลาง (OR adj = 4.615, 4.259; 95% CI: 1.133-18.798, 1.071-16.940) และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (OR adj = 4.063; 95% CI: 1.018-16.218)

จากผลการศึกษาชี้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้มีการสนับสนุนแรงจูงใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม ในกลุ่มวัยเจริญพันธุ์ตั้งแต่ก่อนการตั้งครรภ์และระยะตั้งครรภ์ เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีแก่แม่ รวมทั้งการดูแลติดตามและให้ความช่วยเหลือในระยะหลังคลอด เพื่อช่วยแก้ไขปัญหามารดาให้แม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน

INFLUENCING FACTORS TO 6 MONTHS EXCLUSIVE BREASTFEEDING AMONG MOTHERS IN BANGKOK METROPOLITAN

KANETPORN TECHASAOVAPAK 5136388 PHPH/M

M.Sc. (PUBLIC HEALTH) MAJOR IN PUBLIC HEALTH NURSING

THESIS ADVISORY COMMITTEE: WEENA THIANGTHAM, Dr. P.H.(PUBLIC HEALTH NURSING), SUNEE LAGAMPAN, Ed.D.(CURRICULUM RESERCH AND DEVELOPEMENT), SUKHONTHA SIRI, Ph.D. (TROPICAL MEDICINE)

ABSTRACT

Human milk is the most valuable natural food available to promote healthy growth in newborns and for establishing vigorous immune systems within their vulnerable bodies. At present, Thailand has a lower rate of breastfeeding than in the past and the lowest rate in Asia. This research survey, a case-control, was conducted to study the factors affecting Exclusive Breastfeeding (EBF) among mothers in the Bangkok Metropolitan area by applying the concept of the PRECEED-PROCEDE framework. The samples were 331 mothers , 98 mothers who breast-fed their newborns completely for 6 months (EBF) and 233 mothers who breast-fed their newborns sporadically for 6 months (non-EBF). The samples were collected by using the stratified random sampling method. The data were collected by using self-administered questionnaires. Predictability was analyzed by using multiple logistic regression analysis.

The study revealed that: the mean age of mothers in the EBF group was 29 years and of the non-EBF group was 27 years ; 58.2 percent of the EBF group and 54 percent of the non-EBF group were housewives; 45.9 percent of the EBF group and 48.1 percent of the non-EBF group had finished secondary school; 51 percent of the EBF group and 48.5 percent of non-EBF group did not have any income; 62 percent of the EBF group and 58.3 percent of non-EBF group did not have any relatives who could help them after delivery. In regard to knowledge of and attitude toward Exclusive Breastfeeding, it was found that 82.7 percent of the EBF group and 78.6 percent of the non-EBF group had a 'high' degree of knowledge, 78.6 percent of the non-EBF group and 50.2 Percent of non-EBF group had a positive attitude toward EBF. All of the EBF group and 89.7 percent of the non-EBF group faced a 'low' presence of obstacles to the practice of EBF. Regarding accessibility to public health services; 61.2 percent of the EBF group and 64.4 percent of the non-EBF group had access to the public health service at a 'moderate' level. In regard to social support, 51.0 percent of the EBF group and 38.2 percent of the non-EBF group received social support from family at a 'high' level while 54.1 percent of the EBF group and 34.3 percent of the non-EBF group received social support from nurses / physicians / public health personnel at a 'high' level. The results of the logistic regression analysis demonstrated that the factors affecting EBF significantly (p -value < 0.05) were positive attitudes (OR adj=2.081; 95%CI:1.168-25.737); no obstacles to practicing EBF (OR adj=4.371; 95%CI: 2.192-8.716) ; receiving social support from nurses / physicians / public health personnel at 'high' and 'moderate' levels (OR adj = 4.615,4.259; 95%CI: 1.133-18.798,1.071-16.940); and educational attainment beyond a Bachelor Degree level (OR adj= 4.063; 95%CI: 1.018-16.218).

From the study results , the recommendations are as follows : proactive and concrete campaigns promoting EBF among women of the reproductive age group starting from the pre – pregnancy period and during the pregnancy period to enhance mothers' positive attitudes toward EBF. In addition, a follow-up program should be established for mothers after delivery in order to take care , assist and help mothers to practice EBF on a sustainable level.

KEY WORDS : EXCLUSIVE BREASTFEEDING

179 pages